

Läget i Sverige tio år innan 2025

Centralförbundet för Alkohol-och Narkotikaupplysning och

Folkhälsomyndigheten har i rikstäckande enkätundersökningar våren 2015 undersökt tobaksvanorna hos 9159 skolelever respektive 9728 personer i befolkningen: Andelen rökare varierade från 1 av 10 i 16års-åldern, till 1 av 4 i 18års-åldern och 1 av 5 i åldern 16-84 år. Var tredje ung rökare och varannan vuxen rökare rökte dagligen. Av unga experimenterade 20-25 % med rökning och nästan 20 % vuxna hade tidigare rökt dagligen. Den aktuella förekomsten av dagligrökare hos vuxna var högst bland personer med låga nivåer av utbildning, jobb och pengar och översteg 20 % för arbetslösa och långtidssjuka. Snusbruket var i huvudsak en svensk, manlig företeelse utan påfallande koppling till socioekonomiska faktorer och med dagliga doser hos 2 av 3 unga snusare och 4 av 5 vuxna snusare. Andelen manliga snusare varierade från 1 av 10 i 16års-åldern, till 1 av 5 i 18års-åldern och 1 av 4 i åldern 16-84 år. Minderåriga ungdomar köpte ofta själva sina tobaksvaror. Dessutom prövade 20-40 % unga vattenpipa eller e-cigarett.

Skolelever

Nästan 70 % av eleverna i grundskolans sista årskurs var rökfria. Bland tvåor i gymnasiet var nästan 50 % rökfria. Många skolelever – cirka 20 % nior och 25 % tvåor i gymnasiet – experimenterade med cigarett-rökning men utan att utveckla nikotinberoende och rökvanor.

Många skolelever fortsatte med cigarett-rökningen, i nian drygt 14 % av flickorna och knappt 10 % av pojkarna, samt cirka 25 % av gymnasiets tvåor. Ungefär en av tre rökare rökte dagligen eller nästan dagligen. Drygt 2 % av niorna ville inte sluta röka. Av tvåorna i gymnasiet ville 7 % av pojkarna och 4 % av flickorna inte sluta röka.

Hos pojkarna snusade 2 av 3 snusare dagligen varför andelen dagligsnusare var 6 % bland niorna och 15 % bland tvåorna i gymnasiet. Andelen pojkar som inte ville sluta snusa var något färre (4 % respektive 11 %). Väldigt få flickor fortsatte med att snusa och i gymnasiets andra årskurs var en knapp procent dagligbrukare. Att både röka och snusa var vanligt bland pojkarna särskilt i gymnasiets årskurs 2 (13.4 %).

Cirka en av tjugo elever hade rökt vattenpipa/ använt e-cigarett under den senaste månaden.

Många rökande skolelever köpte själva cigaretter (liksom snus). Det gällde bland niorna 36 % pojkar och 25 % flickor. Köpen gjordes framförallt i mindre butiksrörelser. Ännu fler fick tag på cigaretter via kompisar.

Tabell 1. Andel (%) skolelever som åtminstone någon gång konsumerat olika tobaks- eller tobaksrelaterade produkter¹

	Pojkar		Flickor	
	Årskurs 9	Gym åk 2	Årskurs 9	Gym åk 2
Cigaretter	29	50	32	53
Snus	27	46	12	26
Vattenpipa	22	43	21	39
E-cigarett	30	36	22	26

¹<http://www.can.se/sv/Rapporter/skolelevers-drogvanor-2015/>

Vuxna

En av fem vuxna (18 %) hade tidigare rökt dagligen under minst 6 månader. Vid tidpunkten för undersökningen rökte 20 %, dagligen eller då och då. Punktprevalensen för daglig rökning var högst bland kvinnor i åldern 45-64 år (14 %) och lägst bland män i åldern 16-29 år (6 %).

Sporadisk rökning minskade med stigande ålder. Av lågutbildade kvinnor rökte 17 % dagligen. Den aktuella förekomsten av daglig rökning översteg 20 % bland arbetslösa och personer med sjukersättning eller sjukpension och tangerade 5 % bland högutbildade och personer med hög inkomst. Andelen dagligrökare var högre hos utrikes födda än hos infödda svenskar med undantag av kvinnor födda utanför Europa (6 %).

Nästan var femte svensk man snusade dagligen. Ett sporadiskt snusande förekom hos 1 av 20 män och minskade med stigande ålder. Snusbruket var inte tydligt kopplat till socioekonomi men, som svensk manlig specialitet, till födelseland. Tre procent män rökte och snusade varje dag.

Tabell 2. Andelen (%) personer i åldern 16-84 år som röker eller snusar¹

	Röker		Snusar	
	Dagligen	Då och då	Dagligen	Då och då
Total	10	10	11	5
Kön				
Män	9	12	19	6
Kvinnor	11	8	4	3
Ålder				
16-29	8	18	11	8
30-44	7	13	13	6
45-64	13	7	13	3
65-84	10	3	7	2
Utbildning				
Låg	14	9	12	4
Medium	12	11	13	5
Hög	5	10	9	5
Sysselsättning				
Yrkesarbetande	9	11	14	5
Arbetslös	21	15	10	4
Sjukersättning, sjukpension	22	5	10	2
Studier, praktik	5	15	8	7
Inkomst				
Låg	15	9	11	5
Hög	6	10	11	5
Födelseland				
Sverige	9	10	13	5
Övriga Norden	14	5	6	2
Övriga Europa	18	9	4	2
Övriga Världen	11	11	4	2

¹<http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/statistik-och-undersokningar/enkater-och-undersokningar/nationella-folkhalsoenkaten/levnadsvanor/tobaksvanor/>